

Αξιολόγηση του Πρωινού και Απογευματινού Προγράμματος Αλφαριθμητισμού στο Γυμνάσιο (Ιούλιος 2018)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (Υ.Π.Π.), στο πλαίσιο της προσπάθειάς του για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και για την πρόληψη του σχολικού και κοινωνικού αποκλεισμού μαθητών/τριών Γυμνασίου, εφαρμόζει το πρόγραμμα Αλφαριθμητισμού. Κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017, το εν λόγω Πρόγραμμα διαφοροποιήθηκε, ώστε μαθητές/μαθήτριες της Α' και Β' Γυμνασίου να λαμβάνουν ενισχυτική διδασκαλία σε πρωινό χρόνο στα Γυμνάσια και μαθητές/μαθήτριες της Γ' Γυμνασίου να λαμβάνουν ενισχυτική διδασκαλία σε απογευματινό χρόνο στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης (Κ.Ι.Ε.). Το νέο αυτό Πρόγραμμα εφαρμόστηκε χωρίς τροποποιήσεις και κατά τη σχολική χρονιά 2017-2018, για δεύτερη συνεχόμενη σχολική χρονιά.

Σε συνέχεια της προηγούμενης αξιολόγησης του Προγράμματος (πρωινού και απογευματινού), η παρούσα αξιολόγηση σκοπό είχε, πρωτίστως, να παράσχει ενδείξεις για την αποτελεσματικότητά του ως προς τη μαθησιακή επίδοση των συμμετεχόντων/ουσών μαθητών/τριών στα Ελληνικά και στα Μαθηματικά. Η δεύτερη αξιολόγηση διαφοροποιήθηκε από την πρώτη λόγω της ενσωμάτωσης της γραπτής έκφρασης στην επίδοση των μαθητών/τριών στα Ελληνικά, εκτός από την κατανόηση κειμένου. Η δεύτερη αξιολόγηση προχώρησε, περαιτέρω, στην αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του Προγράμματος ως προς την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών που συμμετείχαν. Τέλος, η έρευνα προχώρησε σε αποτίμηση των απόψεων των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών/τριών, τόσο για την αποτελεσματικότητα του πρωινού και απογευματινού προγράμματος αντίστοιχα όσο και για την εφαρμογή και λειτουργία τους, έτσι ώστε να εντοπιστούν ζητήματα και να κατατεθούν εισηγήσεις.

2. Μεθοδολογία

2.1 Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν μαθητές/μαθήτριες από 15 Γυμνάσια (πρωινό πρόγραμμα) και 21 Κ.Ι.Ε. (απογευματινό πρόγραμμα), με επιδιωκόμενο δείγμα 100 μαθητές/μαθήτριες ανά πρόγραμμα. Αναλυτικότερα, για το πρωινό πρόγραμμα, στη συμπλήρωση των δοκιμίων κατανόησης κειμένου και γραπτής έκφρασης συμμετείχαν 99 μαθητές/μαθήτριες στην Α΄ χορήγηση και 90 μαθητές/μαθήτριες στη Β΄ χορήγηση. Οι αναλύσεις των δεδομένων αφορούσαν στους/στις 89 μαθητές/μαθήτριες που έλαβαν μέρος και στις δύο χορηγήσεις. Στη συμπλήρωση του δοκιμίου αριθμητικής συμμετείχαν 88 μαθητές/μαθήτριες στην Α΄ χορήγηση και 78 στη δεύτερη, συνεπώς για τις αναλύσεις αξιοποιήθηκαν δεδομένα από τους/τις 78 μαθητές/μαθήτριες για τους/τις οποίους/ες υπήρχαν δύο μετρήσεις.

Για το απογευματινό πρόγραμμα, στη συμπλήρωση των δοκιμίων κατανόησης κειμένου και γραπτής έκφρασης συμμετείχαν 62 μαθητές/μαθήτριες και 45 μαθητές/μαθήτριες στην Α΄ και στη Β΄ χορήγηση αντίστοιχα. Για τις αναλύσεις λήφθηκαν υπόψιν τα δεδομένα από τους 45 μαθητές/μαθήτριες για τους/τις οποίους/ες υπήρχαν 2 μετρήσεις. Τέλος, στη συμπλήρωση του δοκιμίου αριθμητικής συμμετείχαν 61 μαθητές/μαθήτριες και 40 μαθητές/μαθήτριες στην Α΄ και Β΄ χορήγηση, αντίστοιχα. Για τις αναλύσεις αξιοποιήθηκαν δεδομένα από τους/τις 39 μαθητές/μαθήτριες για τους/τις οποίους/ες υπήρχαν δύο μετρήσεις.

Το ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικού για την αξιολόγηση της Κοινωνικής Συμπεριφοράς των μαθητών/τριών συμπληρώθηκε σε σχέση με 99 μαθητές/μαθήτριες Α΄ Γυμνασίου και 46 μαθητές/μαθήτριες Γ΄ Γυμνασίου.

Στη συμπλήρωση ερωτηματολογίων μαθητή/μαθήτριας συμμετείχαν όλοι/ες οι μαθητές/μαθήτριες που συμπλήρωσαν τα δοκίμια μαθησιακής επίδοσης - οι μαθητές/μαθήτριες που συμπλήρωσαν και τα δύο δοκίμια (Ελληνικά, Μαθηματικά) συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο αυτό μόνο μία φορά.

Όσον αφορά στο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της εφαρμογής του προγράμματος Αλφαριθμητισμού, για το πρωινό πρόγραμμα, λήφθηκαν δεδομένα από 28 εκπαιδευτικούς

(ποσοστό ανταπόκρισης 76%), ενώ για το απογευματινό πρόγραμμα από 32 εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες (ποσοστό ανταπόκρισης 80%).

2.2 Εργαλεία

Για τη διερεύνηση της μαθησιακής επίδοσης των μαθητών/τριών χορηγήθηκαν χρονομετρημένα δοκίμια κατανόησης κειμένου και γραπτής έκφρασης (Ελληνικά) και αριθμητικής (Μαθηματικά) σε μαθητές/μαθήτριες της Α΄ Γυμνασίου (πρωινό πρόγραμμα) και Γ΄ Γυμνασίου (απογευματινό πρόγραμμα). Τα δοκίμια χορηγήθηκαν σε δύο φάσεις (Α΄ και Β΄ χορήγηση) τον Νοέμβριο 2017 και τον Απρίλιο 2018.

Επίσης, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια Αξιολόγησης της Κοινωνικής Συμπεριφοράς των μαθητών/τριών (Social Skills Improvement System Rating Scales- SSIS) προς εκπαιδευτικούς Ελληνικών ή/και Μαθηματικών και προς μαθητές/μαθήτριες. Το ερωτηματολόγιο μαθητή/μαθήτριας περιλάμβανε 26 δηλώσεις σε κλίμακα Likert τριών σημείων («Ποτέ», «Μερικές φορές», «Πολύ συχνά»), οι οποίες αφορούσαν στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων (αυτοεκτίμηση και κοινωνικές σχέσεις), ενώ το ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικού αποτελείτο από 76 δηλώσεις για τη συμπεριφορά των μαθητών/τριών, οι οποίες σύμφωνα με τη βιβλιογραφία εντάσσονταν σε τρεις παράγοντες: «συνεργασία», «αυτοπεποίθηση» και «αυτοέλεγχος». Στο τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου εκπαιδευτικού, ζητήθηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν την ακαδημαϊκή επίδοση των συγκεκριμένων μαθητών/τριών της τάξης τους στην Ανάγνωση και τα Μαθηματικά, συγκριτικά με τους/τις άλλους/ες μαθητές/μαθήτριες του ίδιου τμήματος. Συγκεκριμένα ζητήθηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς να κατατάξουν τους/τις μαθητές/μαθήτριες αυτούς/ές σε πενταβάθμια κλίμακα από «το χαμηλότερο 10%» (1) στο «υψηλότερο 10%» (5), με ενδιάμεσες επιλογές το «επόμενο χαμηλότερο 20%» (2), το «μεσαίο 40%» (3) και το «επόμενο υψηλότερο 20%» (4).

Τέλος, για την αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος Αλφαριθμητισμού χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο σε εκπαιδευτικούς Γυμνασίου, που δίδασκαν στο πρωινό πρόγραμμα και σε εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες Κ.Ι.Ε., που δίδασκαν στο απογευματινό πρόγραμμα.

3. Αποτελέσματα

Στη βάση των αναλύσεων που διενεργήθηκαν (σύγκριση πρώτης και δεύτερης μέτρησης), οι μαθητές/μαθήτριες οι οποίοι/ες συμμετείχαν στο πρωινό πρόγραμμα δεν παρουσίασαν βελτίωση στην αριθμητική. Ωστόσο, στην κατανόηση κειμένου η πρώτη μέτρηση ήταν καλύτερη από τη δεύτερη, με στατιστικά σημαντική διαφορά. Αντίθετα, στη γραπτή έκφραση παρατηρήθηκε βελτίωση στη δεύτερη μέτρηση. Όσον αφορά στους/στις μαθητές/μαθήτριες που συμμετείχαν στο απογευματινό πρόγραμμα δεν παρατηρήθηκε βελτίωση στη γραπτή έκφραση και στην αριθμητική. Ωστόσο, στην κατανόηση κειμένου η πρώτη μέτρηση ήταν καλύτερη από τη δεύτερη, με στατιστικά σημαντική διαφορά.

Με βάση τα δεδομένα που προέκυψαν, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι τόσο οι μαθητές/μαθήτριες Α΄ Γυμνασίου (πρωινό πρόγραμμα), όσο και οι μαθητές/μαθήτριες Γ΄ Γυμνασίου (απογευματινό πρόγραμμα) βρίσκονταν κατά μέσο όρο στο «επόμενο χαμηλότερο 20%» της τάξης τους σε σχέση με τη συνολική τους επίδοση και τα γενικά κίνητρά τους για ακαδημαϊκή επιτυχία, ενώ ως προς το επίπεδο νοητικής λειτουργίας τους βρίσκονταν κυρίως στο «μεσαίο 40%». Ειδικά για την Ανάγνωση, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι τόσο οι μαθητές/μαθήτριες Α΄ Γυμνασίου όσο και οι μαθητές/μαθήτριες Γ΄ Γυμνασίου βρίσκονταν στο «επόμενο χαμηλότερο 20%» της τάξης και οι ικανότητές τους εντάσσονταν στο ίδιο αυτό επίπεδο (προσδοκώμενα αποτελέσματα). Ίδια είναι η εικόνα και στα Μαθηματικά. Η σύγκριση (α) της επίδοσης των μαθητών/τριών Α΄ και Γ΄ Γυμνασίου στα δοκίμια κατανόησης κειμένου και στην αριθμητική στη Β΄ χορήγηση και (β) της αξιολόγησης των μαθητών/τριών από τους/τις εκπαιδευτικούς ως προς την επίδοση, κατάδειξε έλλειψη συσχέτισης.

Στη βάση των αναλύσεων που διενεργήθηκαν στα ερωτηματολόγια μαθητή/μαθήτριας, τόσο για το πρωινό όσο και για το απογευματινό πρόγραμμα, δεν προέκυψαν διαφορές στον συναισθηματικό-κοινωνικό τομέα από την πρώτη μέτρηση στη δεύτερη. Από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου εκπαιδευτικού: (α) για το πρωινό πρόγραμμα επισημάνθηκαν αλλαγές από την πρώτη μέτρηση στη δεύτερη στους παράγοντες «συνεργασία» και «αυτοέλεγχος», με θετικότερες απόψεις των εκπαιδευτικών προς το

τέλος της σχολικής χρονιάς, ενώ στον παράγοντα «αυτοπεποίθηση» δεν προέκυψαν διαφοροποιήσεις και (β) για το απογευματινό πρόγραμμα προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις και στους τρεις παράγοντες από την πρώτη μέτρηση στη δεύτερη, με θετικότερη την πρώτη μέτρηση.

Τέλος, τόσο οι εκπαιδευτικοί του πρωινού προγράμματος όσο και οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες του απογευματινού δήλωσαν ότι το Πρόγραμμα είναι ένας σημαντικός θεσμός στη Μέση Εκπαίδευση, το οποίο συμβάλλει θετικά τόσο στον γνωστικό όσο και στον κοινωνικό-συναισθηματικό τομέα των μαθητών/τριών.

Σε σχέση με το πρωινό πρόγραμμα, οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν κυρίως από προσωπικό ενδιαφέρον και λόγω προηγούμενης εμπειρίας και, σε μικρότερο βαθμό, λόγω προτροπής της Διεύθυνσης του σχολείου κυρίως σε εκπαιδευτικούς με λιγότερα χρόνια υπηρεσίας. Στο απογευματινό πρόγραμμα, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες συμμετείχαν κυρίως λόγω θέσης στο Μητρώο Εκπαιδευτών Κ.Ι.Ε. ανεξαρτήτως των χρόνων υπηρεσίας και, σε μικρότερο βαθμό, λόγω προηγούμενης εμπειρίας τους στο πρόγραμμα και προσωπικού ενδιαφέροντος.

Σε σχέση με τη λειτουργία του πρωινού προγράμματος η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν αντιμετωπίζει προβλήματα με την αίθουσα διδασκαλίας, με τη διάρκεια και με τη συχνότητα παροχής του προγράμματος, με τον αριθμό των μαθητών/τριών και με τη συνεργασία/επικοινωνία με τους/τις εκπαιδευτικούς της τάξης. Ωστόσο, οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί επεσήμαναν ζητήματα ως προς τη συνεργασία/επικοινωνία με τους γονείς/κηδεμόνες. Σε σχέση με τη λειτουργία του απογευματινού προγράμματος η πλειοψηφία των εκπαιδευτών/τριών δεν είχε προβλήματα με την αίθουσα διδασκαλίας, με τη διάρκεια του προγράμματος και με τον αριθμό των μαθητών/τριών. Ωστόσο, οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες διαφώνησαν με τη συχνότητα παροχής του Προγράμματος, δηλώνοντας ότι η συνάντηση μία φορά την εβδομάδα είναι πολύ λίγος χρόνος για να καλυφθούν τα μαθησιακά κενά των μαθητών/τριών. Ως προς τη συνεργασία/επικοινωνία με τους γονείς/κηδεμόνες, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες δεν ήταν πολύ θετικοί/ές, ενώ σε σχέση με τη συνεργασία/επικοινωνία με τους/τις εκπαιδευτικούς της τάξης ήταν περισσότερο αρνητικοί/ές.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, παρατηρήθηκε ότι τόσο το πρωινό όσο και το απογευματινό πρόγραμμα δεν στηρίζονταν μόνο στη διδασκαλία βασικών δεξιοτήτων γραφής, κατανόησης κειμένου, αριθμητικής, αλλά σε μεγαλύτερο ποσοστό στη διδακτέα ύλη της τάξης. Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες ετοίμασαν ατομικό φάκελο προόδου. Αν και οι εκπαιδευτικοί του πρωινού προγράμματος δήλωσαν ότι δεν τον επισκέπτονταν αρκετά συχνά, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες δήλωσαν ότι τον επισκέπτονταν μία τουλάχιστον φορά τον μήνα, όχι τόσο για παρακολούθηση της προόδου του/της μαθητή/μαθήτριας, αλλά κυρίως για ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων σχετικά με την πρόοδο του/της μαθητή/μαθήτριας.

Ως προς τα προβλήματα που προέκυψαν για το πρωινό πρόγραμμα, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί επεσήμαναν ότι ο χρόνος δεν ήταν αρκετός και πως οι μαθητές/μαθήτριες δεν έδειχναν πολύ ενδιαφέρον, ειδικά επειδή έχαναν και μαθήματα που τους άρεσαν, αλλά και διότι ένιωθαν ότι στιγματίζονταν. Για το απογευματινό πρόγραμμα, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες ανέφεραν ότι ο χρόνος των 90 λεπτών δεν ήταν αρκετός για κάλυψη της ύλης του σχολείου και η συχνότητα των μαθημάτων δεν ήταν επαρκής, πως δεν υπήρχε προγραμματισμός της ύλης από το Υ.Π.Π., πως δεν υπήρχε καλή συνεργασία και επικοινωνία με τους/τις εκπαιδευτικούς του πρωινού σχολείου, αλλά και πως η διαδικασία συμπλήρωσης των εντύπων που απαιτούνταν ήταν πολύ χρονοβόρα. Επίσης, για τους/τις μαθητές/μαθήτριες, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες ανέφεραν ότι στερούνταν ελεύθερου χρόνου (παρακολουθούσαν τα μαθήματα ως φροντιστήριο), πως ήταν απρόθυμοι/ες και κουρασμένοι/ες, πως ένιωθαν ότι στιγματίζονταν από άλλα παιδιά που παρακολουθούσαν μαθήματα στα Κ.Ι.Ε. και έκαναν πολλές απουσίες από τα μαθήματα.

Στις εισηγήσεις τους, οι εκπαιδευτικοί του πρωινού προγράμματος δήλωσαν ότι χρειάζεται υλικό για διδασκαλία και αξιολόγηση των μαθητών/τριών που παρακολουθούν το Πρόγραμμα. Εισηγήθηκαν, επίσης, να αυξηθούν οι ώρες του Προγράμματος, να υπάρχει διαφοροποίηση της αξιολόγησης των μαθητών/τριών και να αρχίσει η στήριξη των μαθητών/τριών από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, να μειωθεί η ύλη και ο αριθμός των μαθητών/τριών και να εξοπλιστούν κατάλληλα οι

αίθουσες διδασκαλίας. Για το απογευματινό πρόγραμμα, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες εισηγήθηκαν να αυξηθούν οι ώρες του προγράμματος, να υπάρχει περισσότερη συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς του πρωινού σχολείου, να καθιερωθεί η υποχρεωτική παρακολούθηση με συνέπειες, να δημιουργηθεί υλικό από το Υ.Π.Π. για τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των μαθητών/τριών που παρακολουθούσαν το Πρόγραμμα, να ανεξαρτητοποιηθεί η διδασκαλία από τη σχολική ύλη της χρονιάς, οι γονείς να ενημερώνονται συχνότερα και να οργανώνονται επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών για νέες μεθόδους διδασκαλίας και για χρήση των νέων τεχνολογιών/εποπτικών μέσων.

Ερευνητική Ομάδα

Δρ Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, lambrianou-afantiti.th@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Ξένια Ξυστούρη, xistouri.x@cyearn.pi.ac.cy